

קונטרס

משעיינות

החיים

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

פרשת פנחס תשנ"ד • גליון תלט

פה יוצאן סיטי יצ"ו

©

כל הזכויות שמורות

י"ל ע"י

מכון שלמה משנתו

להוצאת ד"ת של כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז זוועהיל

להערות והארות

או להזמנת הגליון נא לפנות לטעל:

201-455-7269

בארה"ק:

052-712-6945

דוא"ל:

mayunoshachaim@gmail.com

דרוש לפרשת פנחס

תשנ"ט

איתא בפרקי דרבי אליעזר (הובא ברש"י מגילה כ"ב ע"ב ד"ה ראשי חדשים) שמעו הנשים ולא רצו ליתן נזמיהן וכו' לעשות פסל ומסכה ונתן הקב"ה שכון של נשים בעולם הזה שיהו משמרות ראשי חדשים יותר מן האנשים וכו', וכן כתב שם רש"י ששמע ממורו הזקן שניתנה להם מצוה זו בשביל שלא פירקו נזמיהן בעגל, ועיין שם גם בתוס' (ד"ה ושאינן), וצריך לבאר אמאי ניתנה להם דייקא מצוה זו בעבור שלא פירקו נזמיהן בעגל.

א) שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ח זצ"ל בשם הגה"ק מאוסטרובצה זצ"ל ליישב השייכות, דע"י ראש חודש לא נתנו נזמיהן בעגל, והוא עפ"מ דאמרינן בגמ' (שבת פ"ה ע"א) א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעה רבה לאורייתא, וברש"י שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם יש להם תשובה שקבלוה באונס, ולפי"ז גם חטא העגל לא נחשב להם לחטא כ"כ שהרי היה באונס, והנה אף שע"ז הוא מז' מצוות שבני נח מצווים עליה (סנהדרין נ"ו ע"א), וא"כ הרי היו מצווים ועומדים עליה גם קודם מתן תורה ואין להם התי' של אמתלא, אך הרי איתא (שם ס"ג) שהם עבדו בשיתוף כדכתיב (שמות ל"ב ח') אשר העלוך, שאיוו אלוהות הרבה, ובני נח אינם מצווים על השיתוף (כדק"ל בסנהדרין) ודין ישראל לא קיבלו די' להם טענת מודע.

אך קשה אם היה דינם כבני נח איך שמרו את השבת הרי גוי ששבת חייב מיתה (שם נ"ח ע"ב) ואיתא מההפלאה לתרץ שהם לבשו טלית עם ד' כנפות מצוייצת וממ"נ עשו כהוגן, דאם יש להם דין ישראל הרי הוא עבורם מלבוש ואינו משא וכשהלכו בזה בשבת לא עשו שום עבירה, ואם יש להם דין בן נח הרי הצייצית הם משא (כדאי' בשבת) וא"כ הרי חללו שבת במשא הצייצית. אמנם התינח האנשים שמחוייבים בצייצית היה להם עצה זו משא"כ הנשים שפטורים מן הצייצית, א"כ שוב קשה איך שמרו שבת אם יש להן דין בן נח,

ולהכי באמת לא פירקו נזמיהן לעגל, שלא היו יכולים להתנצל מטעם מודעא רבה לאורייתא, דא"כ דדינם כבני נח למה שמרו שבת.

והנה הא דנשים פטורות מן הציצית הוא משום דהוה מצות עשה שהזמן גרמא כדאיתא בקידושין (ל"ג ע"ב) שחיובו הוא רק ביום ולא בלילה כדילפינן (בסוכה כח) מדכתיב (במדבר ט"ו ל"ט) וראיתם אותו, אך אילו היתה הלבנה מאירה כמו השמש לא הייתי מומעט לילה מציצית ולא הוה מ"ע שהז"ג שאז היה שייך לומר וראיתם אותו בלילה כביום וגם נשים היו מחוייבות בציצית כמו האנשים, והיו ג"כ יכולים להתנצל מטעם מודעא רבה לאורייתא והיו גם פורקים נזמיהן לעגל כמו האנשים וכנ"ל.

ובגמ' חולין (ס' ע"ב) אמר ר"ל מה נשתנה שעיר של ר"ח שנאמר בו לה', אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח, ולפי"ז ראש חודש שהוא כפרה על מיעוט הירח ואינה מאירה כשמש, ואשר לפי"ז הוה ציצית מ"ע שהז"ג ונשים פטורות, ועי"ז לא פירקו נזמיהן לעגל, משו"ה הוא יו"ט גביהו, ודפח"ח ושפ"י.

ולפי"ז אפ"ל מה דאיתא במג"א (ריש סימן תכ"ו) דנשים פטורות מברכת הלבנה משום דהוה מ"ע שהז"ג, ואע"ג דהם מקיימות כל מ"ע כגון סוכה, מ"מ מצוה זו אין מקיימים מפני שהם גרמו פגם הלבנה והוא מהשל"ה והקשה מגמ' סנהדרין (מ"ב ע"א) דאמרינן שם על ברכת הלבנה הני נשי דידן נמי מברכי משמע קצת דמברכין עיי"ש מה שנדחק, אך לפי הנ"ל אפ"ל דס"ל לגמ' דאף שהנשים גרמו לפגימת הלבנה מ"מ יו"ט הוא לגביהו דעי"ז לא פירקו נזמיהן לעגל, ומשו"ה שפיר יכולין לברך.

(ב) ונראה לומר עוד טעם בזה למה ניתנה להם מצוה זו, דהנה בתוס' (שבת פ"ח ע"א ד"ה כפה) הקשו שהרי כבר הקדימו נעשה לנשמע לפני כפיית ההר, ולפי"ז לא היו יכולים לטעון שקבלוה באונס וליכא מודעא רבה לאורייתא עיי"ש, ויש מתרצים (עיין זכרון יצחק פר' לך לך) דכשאמרו נעשה ונשמע קבלו עליהם להיות כאינו מצווה ועושה, שקל לו יותר לקיים כדאיתא בתוס' (קידושין ל"א ע"א ד"ה גדול) ולהכי הקדימו נעשה לנשמע, אבל להיות כמצווים לא קבלו עליהם ועי"ז היה הכפיה. אך אם נאמר דגדול שאינו מצווה ועושה מהמצווה ועושה וכהו"א של ר' יוסף (שם), ליכא לתרץ כן דכיון שקבלו עליהם להיות כמצווה ועושה דגדול טפי כ"ש שקבלו עליהם להיות כמצווה ועושה. ואפשר

דלהכי רק האנשים פרקו נזמיהן לעגל, דיכולים להתנצל ולומר מודעא רבה לאורייתא, וליכא להקשות דהרי כבר הקדימו נעשה לנשמע קודם, די"ל דהם קבלו רק להיות כאינו מצווה ועושה, דס"ל דגדול המצווה ועושה, משא"כ הנשים שהם אינם מצווים אף לאחר קבלת התורה, דעיי"ש בתוס' (ד"ה דלא מפקידנא) שכתבו בשם ר"ת דנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא, משום דאינו מצווה גדול ממצווה ועושה ולהכי יכולות לברך, ולשיטתם א"א להן להתנצל מטעם מודעא רבה לאורייתא דהרי הקדימו נעשה לנשמע, וא"א לתרץ כנ"ל דהרי גדול שאינו מצווה וכו', ולהכי לא פירקו נזמיהן לעגל.

והנה בב"י (או"ח סו"ס ת"ז) הקשה לפמ"ש בטור, די"ב ראשי חדשי השנה הם כנגד י"ב שבטים, א"כ היכי קאמר רבי אליעזר דלכך נתן להם הקב"ה שכרן, שהרי כבר ניתנו ראשי חדשים לישראל, ואע"פ שכשחטאו האנשים ניטל מהם, הנשים שלא חטאו דין הוא שלא ינטל מהם, ולא מיקרי זה נתינת שכר, ותירץ באופן השני דמעיקרא ניתנו לאנשים ולא לנשים, וכשחטאו בעגל ניטלו מהאנשים וניתנו לנשים, והכי דייק לישנא דקאמר ניטלו מהם וניתנו לנשותיהם, והשתא הוי שפיר נתינת שכר שזכו במה שלא היו ראויות קודם לכן, עיי"ש. והנה מלשונו של הפרקי דר' אליעזר שכתב לכך נתן הקב"ה שכרן שיהיו משמרות ראשי חדשים יותר מן האנשים, משמע שלא ניטלו לגמרי מהאנשים אלא דאצל הנשים הוא יותר מן האנשים, ועיין שם בב"ח מ"ש בזה.

ובחדושי הגהות על הטור שם כתב שמשמע מהפרקי דר' אליעזר שאחר מעשה העגל ניתן להם ר"ח בשכרן ושקודם מעשה העגל לא היו משמרות ר"ח. ואפשר לומר שאף אם נצטוו בר"ח קודם מעשה העגל, מ"מ לא היו הנשים מזהרות בו, כי אפשר שלא היה בו אלא מצות עשה, והוי מצות עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות, ולכן קאמר שבמעשה העגל זכו שנתן להן הקב"ה שכרן שהן יהיו משמרות ר"ח ולא האנשים עכ"ל.

עכ"פ בין אם נאמר שניטלו לגמרי מן האנשים וניתנו לנשים כהב"י, ובין אם נאמר שלא ניטלו לגמרי מן האנשים אלא דאצל הנשים הוא יותר מן האנשים, ואף שהוא מ"ע שהז"ג ובכל התורה נשים פטורות, אך בר"ח הם העיקר. והוא מפני שלא פירקו נזמיהן לעגל, והוא משום שלא היו יכולות להתנצל מטעם מודעא רבה לאורייתא, מכיון דהקדימו נעשה לנשמע, וס"ל דגדול שאינו מצווה ועושה ממצווה ועושה וכו"ל. ונמצא דמשום דאינו מצווה

ועושה גדול, ויכולין ג"כ לברך ע"ז, להכי משמרות הנשים ראשי חדשים יותר מן האנשים, ודו"ק.

והנה ראיתי בחכמת שלמה להגאון ר"ש קלוגר (או"ח סי' תכ"ו) שהביא מהמג"א בשם השל"ה ע"ז דנשים פטורות מלברך את החודש משום דהוי מ"ע שהז"ג, ותמה ע"ז דאין לו ענין כלל למ"ע שהז"ג, דכלל זה לא נאמר רק במצוה, דגוף המצוה שייכא תמיד בכל ענין ובכל זמן כגון במצוה או סוכה ולולב וכדומה, דמצוה זו אפשר להתקיים בחשוון כמו בתשרי ואייר כמו בניסן, ואעפ"כ אמרה התורה שבימים הללו חייב ומכאן ואילך פטור, מוכח דהוי מ"ע שהז"ג ולכך נשים פטורות, אבל בלבנה אטו הוה לה מניעה מכח הזמן, זה הוי המניעה מגוף המצוה שלא שייכא אז, ועיי"ש מה שדימה דבר זה לפרי חדש דלא שכיח רק בקיץ שבועדאי לא נימא שלא תהיה האשה מברכת על אכילתה או על ראייתה שהחיינו, כיון דהוי זמן גרמא שבחורף ליתנהו להנך פירות.

ואפשר לומר דאף לפי דבריו שאין ענין זה למ"ע שהז"ג הוא רק לענין ברכת הלבנה, משא"כ מה שקבעו אותה מועד לענין מלאכה לנשים הוה שפיר מ"ע שהז"ג שהרי כל המועדים נקבעו על ידה, כדכתיב (בראשית א' י"ד) והיו לאתת ולמועדים ולימים ושנים שזה ענין השמחה בראש חודש [ועיין בטור סי' תי"ט דאתקש נמי למועד וכו' עיי"ש] ודו"ק.

בעידן רעוא דרעוין פרשת פנחס

תשע"ה

בתוה"ק וידבר משה אל ה' לאמר, יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפנייהם ואשר יבא לפנייהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה (כז, טו – יז). וברש"י ובאור החיים הק' דייקו למה בחר משה להקב"ה בכינוי זה דוקא מכל כינויי מעלה והשבח הידועים לה'.

ויש לבאר כאן כל הפרטים אשר פירט כאן משה רבינו בבואו לתאר לפני השי"ת איזה סוג מנהיג יפקוד על בני ישראל אחר הסתלקותו מן העולם. ובכתב סופר ביאר הדברים שאמר משה רבינו ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה, דהנה כל רועה צאן כל מה שמטיב עם הצאן אין כוונתו לטובת הצאן כי אם להרבות הונו ורכושו, נמצא אין הרועה להצאן אלא לעצמו ולהנאתו, ואם יגיע לידי סכנת נפש מסיר השגחתו מהצאן וכל אשר לו יתן בעד נפשו, אבל לא כן יהיה הרועה ישראל, אך ימסור נפשו לטובת הצאן קדשים עם ה' אלה, ולא ירעה את עצמו אלא את הצאן ויצא לפנייהם ויבוא לפנייהם, וגם בעת הסכנה יעמוד הרועה בראש החלוץ ויצא לפנייהם, ולא כן הרועה צאן הוא הולך אחורנית שאם בא יבוא השודד מלפני הצאן ימלט הוא מאחרי הצאן ורועה ישראל ילך ויבוא "לפניהם" דייקא, ולא תהיה עדת ישראל כצאן אשר אין "להם" רועה, עכ"ל. וכעין זה ביאר גם בייטב לב.

ונראה לומר עוד בביאור הכתובים ונקדים עוד מהכתוב להלן בפרשה (כה, ב) צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו. וברש"י שם צו את בני ישראל, מה אמור למעלה יפקוד ה'. אמר לו הקב"ה עד שאתה מצוני על בני צוה את בני עלי, משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בניה וכו' כדאיתא בספרי, ע"כ. והדברים טעונים ביאור, לבאר השייכות בין מה שאמר משה למעלה לבין ציוו הקרבנות.

ויתכן בפשטות דמשה רבינו בהתקרב עיתו להסתלק מן העולם, חשב לעצמו ברוב ענוותנותו שלא היה רועה נאמן לישראל, ולא היה ראוי לתפקידו כמנהיג ישראל, שהרי לא זכה להכניסם לארץ ישראל, ובמעשה המרגלים לא הצליח להגן על בני ישראל, וגם במעשה העגל לא זכה שימחול הקב"ה לגמרי על חטאם שאמר וביום פקדי ופקדתי וכו', ובפרט עכשיו אחר המעשה של פנחס שהשיב חמת השי"ת מעל בני ישראל, ונתעלמה ממנו הלכה ממושה רבינו, בודאי היה לבו נשבר בקרבו על שאירע לו דבר זה, וחשב משה שבאם היה ראוי היה מאיר בתוך ליבם של בני ישראל שלא יגיעו למעשים כאלה, שמנהיג ישראל צריך בכח קדושתו להזריח ולהשפיע בין בגשמיות ובין ברוחניות.

וכמו שפירשו בספרים במה שדרשו בגמרא (ברכות לג:) עה"פ ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא וכו' אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא, דלכאורה קשה תירוץ הגמרא דהרי משה רבינו אמר כן לבני ישראל ולא לעצמו, ומה מיושב בכך שאצל משה מילתא זוטרתא היא, עדיין אצל בני ישראל אין מידת היראה דבר של מה בכך, אלא פירשו כוונת הגמרא שאצל משה היינו שנמצאים בסביבתו ותחת השפעתו של משה רבינו אז יראה מילתא זוטרתא היא אצל כל ישראל ולא רק אצל משה, שבכח קדושתו מאיר בלבותם של ישראל ומעורר אותם ליראת ה' ואהבת ה'.

אך משה רבינו ברוב שפלותו לא החזיק עצמו כמנהיג ישראל שיש לו מדריגות אלו להשפיע לבני ישראל וחשב בעצמו שרק גרם לישראל שיחטאו כיון שלא היה בכוחו להגן עליהם, ולזה ביקש מהשי"ת יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם, ואמר אלקי הרוחות דייקא לפי שביקש מהשי"ת אשר יודע מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש, וגלוי וידוע לפניו כמה קשה להיזהר ממחשבות והרהורים אסורים, ולכן מבקש מהשי"ת שיתן מנהיג כזה אשר יוציאם ואשר יביאם היינו שישפיע עליהם ויזריח להם בכל מעשיהם ובכל אורח חייהם אור רוחני שיתנהגו בקדושה ובטהרה.

וכיון שכל בקשתו של משה רבינו היה על מנהיג כזה אשר ישפיע על מחשבותם של בני ישראל שיהיו בקדושה וטהרה, ושיהיה להם יראת ה' ואהבת ה', לזה השיב לו הקב"ה בפרשת הקרבנות, ואמר לו עד שאתה

מצויני על בני תצוה בני עלי, היינו שיש להם עצה אחרת שיועיל להם להינצל ממחשבות זרות והרהורים רעים, וכדאמרו חז"ל (במדבר כא, כא) מעולם לא היה אדם בירושלים ובידו עון, כיצד, תמיד של שחר מכפר על עבירות שבלילה ושל בין הערבים מכפר על עבירות שנעשו, וכדמצינו במדרש (ויק"ר ז, ג) דעולה בא לכפר על מחשבת הלב, וכפי שפירשו בספה"ק בפסוק (ויקרא ו, ב) צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה וגו', דאין צו אלא לשון זירוז שביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס, היינו בקרבן העולה שבא לכפר על מחשבות רעות שהמחשבות המה בגדר חסרון כיס, שההרי כל אברי האדם כגון העינים ואוזנים וכו' יש להם עור עליהם שיוכל לסוגרם בעת הצורך לעצום עיניו מראות ברע או לסתום אוזניו מלשמוע דברים אסורים, לא כן בהמחשבה שבמוח שחסר כיס לשממור עליה, על כן צריך יותר שמירה וחיזוק.

לזה כשביקש משה מהקב"ה למנהיג שיוכל להשפיע עליהם שלא יהיה להם כלל מחשבות זרות ושיוכלו לכוון דעתם לעבדות ה', שבעמדם בתפלה לא יתחילו תיכף לשוטט במחשבתם כל ממייני מחשבות זרות עד שלא יוכלו לכוון כהוגן אפילו בברכה ראשונה בתפילת שמו"ע שלפי כמה ראשונים (הובא במשנ"ב הל' תפלה סימן קא) אם לא כוון כל הברכה ברצף לא יצא ידי חובת תפילה, וסבר משה רבינו בענוותנותו שרק הוא לא יכול היה לגרום להם כך אבל בוודאי שהקב"ה יכול לבחור מנהיג כזה שלא יהיה לבני ישראל שום נסיון.

אמר לו הקב"ה שכדי שיזכו בני ישראל לשלימות טהרת המחשבה עדיין זקוקים הם להקרבות ושום מנהיג לא יוכל לבדו להשפיע להם כל צרכם, שהקרבות יכפרו להם על מחשבתם הזרות ויועיל להם להתגבר על הרהורי העבירה שיוכלו לעבוד את שי"ת בזכות המחשבה.

ובימינו שחרב בית המקדש ואין לנו קרבנות שיכפרו על המחשבות, יש לנו את התורה שמועיל נגד הרהורים רעים, ואשר מרומז בכתוב זאת 'תורת' העולה, הקדים תורה לעולה שעל ידי לימוד התורה יכול האדם להתגבר ולהינצל ממחשבות אסורות, ולזה כתיב בפרשתו (כה, ו) עולת תמיד העשיה בהר סיני, היינו שתורה שניתנה בהר סיני יש לה את הכח כמו קרבן העולה, והתורה היא בבחינת אתפשטותיה דמשה בכל דור ודור שהיא מורשתו של משה, שתורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, ועל כן מצטרפת אל התורה כוחו של משה רבינו להאיר ולהזריח בנו אור של קדושה ויראת ה'.

ואכן הזמן גרמא בעמדינו בימי בים המצרים להתעורר על חורבן בית המקדש, וכדאיתא בספה"ק שעל כן חל תמיד קריאת פרשת פנחס בשבועות של בין המצרים, כדי שנתעורר ונרגיש מה שאבדנו משרב בית המקדש, שאין לנו קרבנות שיכפרו לנו על עונותינו ועל מחשבתנו שנוכל להתקרב אל השי"ת, ושישפיעו עלינו קדושה וטהרה וקירבת ה', ויש בימים אלו להצטער באמת על חורבן בית המקדש, ויש לנו לזכור שכל מי שלא נבנה בבית המקדש בימיו כאילו נחרבה בימיו ועל כן אין זה כדבר שחלף ועבר לפני קרוב לאלפיים שנה אלא נחשב כאילו נחרב זה עתה.

והנה לכאורה הרי בכל הדורות היו צדיקים וקדושים שבודאי השלימו תפקידם בעולם הזה ואיך יתכן שלא נבנה הבית המקדש בימיהם, אלא כמו שרואים בבניית בית המדרש גדול ומפואר הרי בונים לבניה אחר לבניה, וכל אחד מצטרף לבנייתו התרומת כספו אך שהוא סכום זעיר לגבי מה שנצרך אבל פרוטה ופרוטה מצטרפות לחשבון גדול, כמו כן הוא בבנין בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו, שכל אחד מוטל עליו להוסיף הלבנים שלו ואכן אין הוא אחראי על חלקו של חבירו אבל עליו לראות שישלים חלקו בבניית בית המקדש, ואם לא השלים חלקו אזי נאמר עליו שכל שלא נבנה בימיו כאילו נחרבה בימיו ח"ו.

וימים אלו מסוגלים במיוחד להתקרב אל השי"ת וכדברי העבודת ישראל (בפרשת) בשם הרה"ק ממעזריטש זי"ע דכל רודפיה השיגוה בין המצרים, קרי כל רודף י-ה השיגוה בין המצרים, דהיינו כל מי שרודף להמליך את הבורא יוכל להשיג יותר דוקא בימים אלו בין המצרים, למשל כי כשהשר יושב בביתו אז אימתו מוטלת אשר לא כל איש ואיש יכול לבא פנימה, מה שאין כן אם השר עובר בשוקים וברחובות חוץ לפלטרין שלו אז הוא קרוב לכל קוראיו ויאזין שועת כל הקוראים בשמו, וכן הנמשל לדעת כי בזמן הזה כי כצפור נודדת מקנה וגו' (משלי כז, ח), לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם והוא עונה אליהם עכל"ק.

ירחם השי"ת על עמו ישראל ויתפכו ימים אלו מאבל ליום טוב, שכבר נצא מהגלות הזה במהרה בימינו ונזכה לישועת ה' כהרף עין, בפרט בזמנים אלו כאשר שנאת אומות העולם על היהודים הולכת וגוברת ובלי שום סיבה מוצדקת אחרת מלבד מפני שהם יהודים, וזה נמשכת מהר סיני שמאז כבר ירדה שנאה מאומות העולם על ישראל ולזה נקראה ההר על שם זה (שבת פט). לרמז על השנאה ששונאים אותנו על שבחר בנו ונתן לנו את תורתו, וירחם השי"ת שנזכה לראות בפדות עמו ונזכה לקבל פני משיח צדקינו בב"א.